

GT.0000019514

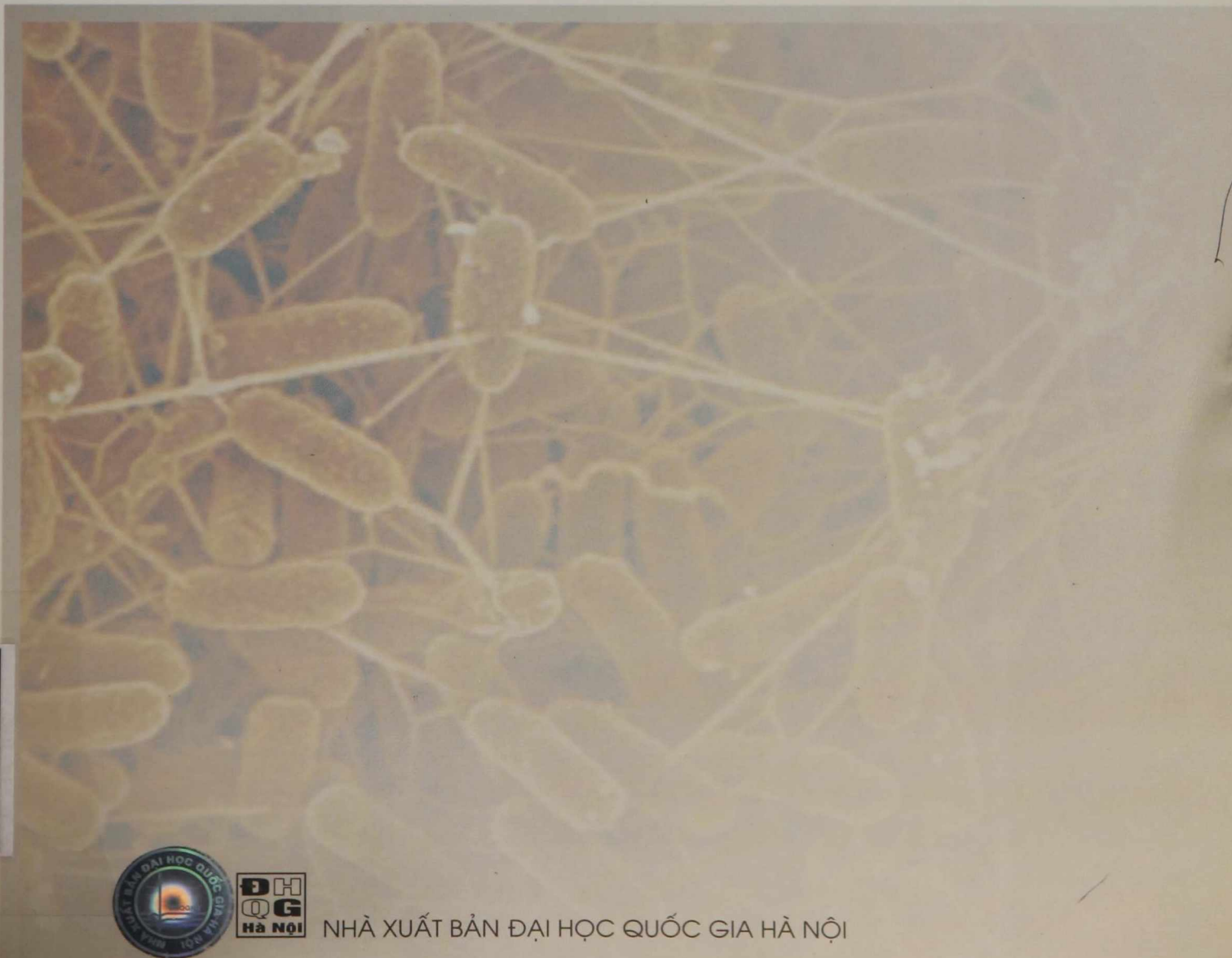
HC VÀ ĐÀO TẠO
HÁI NGUYÊN

HOÀNG HÀ (chủ biên)

NGUYỄN QUANG ẨM - PHƯƠNG THỊ NGỌC - CHU THỊ MÃO

GIÁO TRÌNH

BỆNH LAO

GUYÊN
C LIỆU

1

ĐH
QG
Hà Nội

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN

TS. HOÀNG HÀ (chủ biên)
BS. CKII NGUYỄN QUANG ẨM – ThS. PHƯƠNG THỊ NGỌC
ThS. CHU THỊ MÃO

GIÁO TRÌNH
BỆNH LAO

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

SÁCH ĐƯỢC XUẤT BẢN BỞI SỰ TÀI TRỢ CỦA DỰ ÁN GIÁO DỤC ĐẠI HỌC 2

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
ĐẶC ĐIỂM VÀ TÌNH HÌNH BỆNH LAO HIỆN NAY	
TS. Hoàng Hà	7
CHƯƠNG TRÌNH CHỐNG LAO QUỐC GIA	
TS. Hoàng Hà	11
VI KHUẨN LAO	
TS. Hoàng Hà	20
LAO SƠ NHIỄM	
BS. CKII Nguyễn Quang Âm	26
LAO PHỔI	
ThS. Phương Thị Ngọc	33
LAO MÀNG PHỔI	
ThS. Chu Thị Mão	46
LAO MÀNG NÃO	
ThS. Chu Thị Mão	54
LAO MÀNG BỤNG	
ThS. Chu Thị Mão	62
LAO HẠCH	
ThS. Chu Thị Mão	70
LAO XƯƠNG KHỚP	
TS. Hoàng Hà	77
LAO TIẾT NIỆU - SINH DỤC	
TS. Hoàng Hà	85

BỆNH LAO VÀ NHIỄM HIV/AIDS	
TS. Hoàng Hà	91
ĐIỀU TRỊ BỆNH LAO	
ThS. Phương Thị Ngọc	97
XỬ TRÍ HO RA MÁU	
ThS. Phương Thị Ngọc	111
XỬ TRÍ TRÀN KHÍ MÀNG PHỔI	
ThS. Phương Thị Ngọc	117
PHÒNG BỆNH LAO	
ThS. Chu Thị Mão	123
TÀI LIỆU THAM KHẢO	129

LỜI GIỚI THIỆU

Biên soạn tập giáo trình là sự cố gắng của tập thể cán bộ giảng viên Bộ môn Lao Trường Đại học Y Dược Thái Nguyên nhằm góp phần nâng cao chất lượng giảng dạy, đồng thời để phục vụ cho học tập của sinh viên Y khoa hệ Bác sĩ Đa khoa.

Sách bao gồm hai nội dung chính về Chương trình chống lao quốc gia và Bệnh học các bệnh lao. Các tác giả đã chú trọng trình bày những điểm cơ bản nằm trong chương trình đại học, ngoài ra còn đưa thêm các thông tin cập nhật trong nước và trên thế giới về tình hình dịch tễ lao, các chiến lược phòng chống bệnh lao, bệnh lao kháng thuốc và bệnh lao ở người nhiễm HIV. Giáo trình được viết ngắn gọn, cơ bản, dễ hiểu, nhằm đáp ứng yêu cầu của phương pháp dạy học tích cực hiện nay.

Đây là tài liệu học tập dành cho sinh viên Y khoa, bên cạnh đó chúng tôi hy vọng cuốn sách này cũng có ích cho các cán bộ đang công tác trong chuyên khoa lao, bệnh phổi và các bạn đồng nghiệp.

Tuy đã có nhiều cố gắng trong biên soạn, nhưng giáo trình này có thể còn những thiếu sót. Chúng tôi rất mong các bạn đồng nghiệp và bạn đọc đóng góp ý kiến để lần tái bản sau được hoàn chỉnh hơn.

Tập thể tác giả

ĐẶC ĐIỂM VÀ TÌNH HÌNH BỆNH LAO HIỆN NAY

Bệnh lao đã tồn tại cùng loài người rất lâu, khoảng 150.000 – 200.000 năm, một bệnh dịch đáng ra chỉ thuộc về quá khứ nhưng ngày nay vẫn đang gia tăng. Mặc cho mọi cố gắng của con người trong việc kiểm soát và khống chế bệnh lao, hàng năm vẫn có 8 - 9 triệu trường hợp lao mới và 2 triệu người bị chết do căn bệnh này. Tỷ lệ mắc lao trên thế giới vẫn tiếp tục tăng 1% mỗi năm. Trong khoảng 100 - 150 năm gần đây vi khuẩn lao đã dần phát triển trong hầu hết các khu vực trên trái đất.

1. ĐẶC ĐIỂM CỦA BỆNH LAO

1.1. Bệnh lao là loại bệnh nhiễm khuẩn

Năm 1882, Robert Kock đã xác định qua kính hiển vi một loài vi sinh vật gây bệnh lao cho con người, và chúng được gọi tên là vi khuẩn lao.

1.2. Bệnh lao có tính chất lây truyền

Những người bệnh lao phổi có ho khạc ra vi khuẩn lao trong đờm luôn có nguy cơ lan truyền bệnh lao cho người xung quanh. Bệnh lao lây truyền chủ yếu qua đường hô hấp do người lành hít phải các hạt đờm nhỏ (vi hạt) có chứa vi khuẩn lao.

1.3. Bệnh lao là bệnh mang tính chất xã hội

Các thống kê y tế cho thấy bệnh lao tăng hay giảm phụ thuộc rất lớn vào sự phát triển kinh tế, xã hội. Bệnh lao gặp nhiều ở những khu vực có đời sống thấp, thiên tai, chiến tranh, xung đột chính trị kéo dài. Có đến 95% số bệnh nhân lao tập trung ở các nước đang phát triển.

1.4. Bệnh lao diễn biến qua 2 giai đoạn

- Giai đoạn lao nhiễm: Là lần đầu tiên vi khuẩn lao xâm nhập vào cơ thể chủ yếu theo đường hô hấp vào tận phế nang gây tổn thương viêm phế nang. Sau khoảng 3 tuần đến một tháng, dưới tác động của vi khuẩn lao, cơ thể có sự chuyển biến về mặt sinh học, hình thành dị ứng và miễn dịch đối với vi khuẩn lao, người bị lây ở trong tình trạng nhiễm lao.

- Giai đoạn lao bệnh: Còn gọi là lao thứ phát sau lao sơ nhiễm. Đa số người bị lây trong tình trạng nhiễm lao mà không trở thành lao bệnh. Chỉ có khoảng 10% số lao nhiễm chuyển thành lao bệnh. Bệnh lao chỉ xảy ra khi có sự mất thăng bằng giữa khả năng gây bệnh của vi khuẩn lao và sức đề kháng của cơ thể.

1.5. Lao là bệnh có thể phòng và điều trị được

Trẻ em được tiêm vắc xin BCG (Bacille Calmette Guérin) sẽ có khả năng tạo miễn dịch chống lại vi khuẩn lao. Hiện nay phác đồ hóa trị liệu có thể điều trị khỏi hầu hết các thể lao thông thường.

2. CÁC CHỈ SỐ DỊCH TỄ TRONG LAO

2.1. Chỉ số tổng số bệnh nhân lao

P (Prevalence) là số bệnh nhân lao được quản lý tại một thời điểm hay kết thúc một cuộc điều tra thông thường vào ngày 31/12 hàng năm, chỉ số này tính trên 100.000 dân. Chỉ số này bao gồm các loại:

Tổng số bệnh nhân lao các thể.

Tổng số bệnh nhân lao phổi.

Tổng số bệnh nhân lao ngoài phổi.

2.2. Chỉ số tử vong do lao

M (Mortality) là số tử vong ở những bệnh nhân lao được điều trị tính trong một năm và trên 100.000 dân.

2.3. Chỉ số lao mới

I (Incidence) Là số bệnh nhân lao mới được phát hiện trong 1 năm bao gồm:

- Lao phổi AFB (acid fast bacilli) (+) mới.

- Lao phổi nuôi cấy có vi khuẩn.

- Lao phổi AFB (-).

- Lao ngoài phổi.

Chỉ số Lao phổi AFB(+) mới là chỉ số quan trọng nhất vì nó cho biết mức độ và xu hướng diễn biến của bệnh lao. Các giá trị cho từng mức độ diễn giải như sau:

+ Khi AFB (+) mới là 100/100.000 dân: bệnh lao khu vực đó lưu hành nặng nề.

+ Khi AFB (+) mới là 25-100/100.000 dân: bệnh lao khu vực đó lưu hành ít nặng nề.

+ Khi AFB (+) mới là < 25/100.000 dân: bệnh lao khu vực đó lưu hành thấp.